

Föreningen Gamla Carlsrona Medlemsblad

Ritad av Sten Ljungerantz

Kaulskroniten

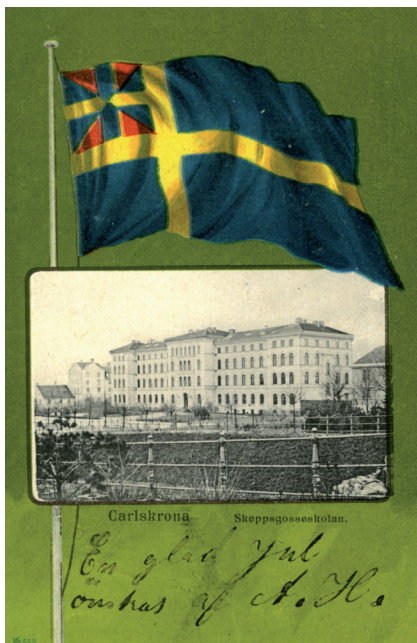
2:2016

Redaktören har ordet

Välkomna alla Gamla Carlsronavänner till höstens nummer av Kaulskroniten 2016.

Den härliga bilden med unionsflaggan och Skeppsgossekasernen vid Amiralitetsslätten är från ett 1890-tals vykort. Här låg tidigare tre större träbyggnader. Dessa flyttades men är alla borta utom en – Pålyckeheimet i Fridlevstad. En av dessa byggnader flyttades till Rubenska tomten vid Ölandsgatan men är i dag riven. Borta är även den tredje byggnaden Hjelmska magasinet vid Tullholmen. Byggnaden vid Amiralitetsslätten blev uppförd som skeppsgossekasern efter den första, i stadens begynnelse, som jag nämnde på sid. 4 i föregående nummer. Kasernen på bilden

fick ju under många år, sedan Skeppsgosseskolan upphört med 1935 års skolgrupp som karlskrevs (utexaminerades) 1938, en framtid som Marinmuseum (kallades under tiden det låg här för *Varvsmuseet*). Fortfarande då staden firade 300 årig tillvaro fanns detta museum kvar i byggnaden. (1997 byggdes ett nytt Marinmuseum på Stumholmen). Jag vill börja med ett litet minne av det året, 1980, med några privata kort från en ganska bortglömd begivenhet.

Linje 300 1980

En linje genom **Varvstunneln** till Varvsmuseet hade tillfälligt inrättats med en av de gamla rälsbussar som tidigare gått på nedlagda spåret från Norra station mot Kalmar. *Norra station försvann sommaren 1971 liksom hela Landbron.*

Arrangemanget var en inledning på årets många festligheter. Det genomfördes tidigt på året och på bilden ser man att snön inte var helt borta i Hoglands park.

Kanske någon av läsarna minns och åkte genom tunneln med rälsbussen?

De flesta förknippar säkert 1980 med det fantastiska "Saillet", på sommaren, som sträckte sig från infarten längs Handelshamnen, Kungsbron och in på Varvet som var öppet för allmänheten. "Saillet", Tall Ships race, var 1900- talets stora händelse och är troligen oslagbart. Minnet av Linje 300 drunknar i allt annat som hände det året. Minns Du detta?

Tågpersonalen (konduktören och föraren) var iklädda uniformer och konduktörsväskor från förr för att förgylla jipgot.

Efter denna inledningen minns vi oss tillbaka i tiden med gamla bilder.

Skogsparken.

Låt oss göra en nostalgisk promenad tillsammans med paret på bilden ovan, längs Skogsparken, som området från Saltsjöbaden till Blå Port kallades. Båda bilderna är gamla vykort från sekelskiftet 1900 hämtade ur föreningens arkiv.

Anledning att jag börjar den här nostalgiska resan vid Skogsparken (Wämö) är de förändringar av vår kära stad som startade i mars i år. Man kom då igång med förberedelserna för första etappen av Pottholmsprojektet. En helt ny stadsdel börjar uppföras.

Hit, där förr bryggeriets arbetarebostäder låg, har Q8 macken från Järnvägstorget flyttats. I april månad 2016 var byggnationen i full gång.

Vi ser på kortet även den äldre delen av vattentornet, reservoaren, och till höger Thörnska bryggeridisponentvillan. I folkmun kallades den för "Synvillan".

Reservoaren på berget byggdes vid sekelskiftet 1900 men redan 1936 påbörjades arbetet med det nya tornet som stod klart 1938 och ännu används.

Så här såg man vattentornet från den livaktiga Handelshamnen i min barn- och ungdom på 40-50 talet. Den utsmyckades sedermera med ett vitt påmålat motiv som skall föreställa en krona. Karls Krona. Idén till detta var dåvarande stadsarkitekten Bo Swahns. Båda kranarna lastar på bilden pitprops (trästockar som användes som stöttor i gruvgångar bl.a.). Till vänster en av de kolhögarna som oftast fanns här.

Hela stationsområdet vid **Bergåsa** är ombyggt och växtligheten ersatt med betong. Då redaktören tog bilden den 12 augusti 1972, var stationsvaktens bostad omgiven av en liten fin trädgård. Ville ta med bilden som en dokumentation, då det snart är bortglömt hur det såg ut där, för inte så länge sedan.

Karl XI på Stortorget

I höst kommer hela området som omger Karl XI statyn ändras så att planteringen ersätts med stentrappor. Förändringen har inte föreningen varit positiva till och det har inte stadsborna heller vilket framgått av alla insändare i lokalpressen. Staden växer just nu och förändras på många ställen.

Trefaldighetskyrkan

Jag vill uppmärksamma den vackra Trefaldighetskyrkan då den är aktuell och för närvarande utnyttjas som församlingskyrka för Stadsförsamlingen under tiden

Fredrikskyrkan genomgår stor reparation och modernisering invändigt.

Karl XI och Trefaldighetskyrkan fotograferade på 1920-talet. Runt statyn är nu grönområdet som skall försvinna. Byggnaden bortom hästskjutsen vid Ristorgsbacken (förr Tre kronors backe) är gamla hotell Allas. I bakgrunden kan man se en bemålad husgavel, där man kan läsa Zenit Margarín.

Kyrkan var som vi berättat om tidigare Tyska församlingens och som sakral byggnad har den en mycket intressant historia. Församlingens förste kyrkoherde J.C Hauswollf höll sin inträdespredikan 1 dec. 1689. Själva kyrkobyggnaden stod klar 1709. Då utrymmet i detta nummer så medger vill jag ta fram lite **kuriosa** om denne Hauswollf och hans efterlevande. **Justus Christoffer Hauswollf** var född som son till Achates Hauswollf o Margareta f. Ackermann i den vackra staden Weringerode i tyska Hartzområdet. I äktenskap med Margareta f. Clerck fr. Stockholm föddes 1694, i Karlskrona, (*i den efter stadsbranden hitflyttade, ännu kvarstående församlingsbyggnaden i kv. Bonde*) dottern Sofia Lovisa Hauswollf. J.C.Hauswollf dog i Karlskrona 1722. Dottern Sofia äktade så småningom den mycket välkände köpmannen och borgaren **Kristoffer Didrik Ostermann**. Osterman fick en gata uppkallad efter sig i Kalvhagen där han lät uppföra sina magasin varav det norra nu rivits.(se sid. 43 föreg. nr.) I äktenskapet föddes sonen Justus Kristoffer Ostermann. Efter honom stammar Johan Kristoffer O. född 1750. Dennes dotter Anna Margareta O. fick en dotter Hilda Carlotta som i sin tur fick dottern Anna G. Johnsson. Vi är nu framme vid 1864 och släktgrenen bosatte sig genom Annas äktenskap med Alfred Modéen, stins, i Kungsör. Det kuriosa jag tyckte var roligt är att deras son Thor Odert Folke Modéen, f. 1898, är känd som en av 1900-talets folkkläraste svenska skådespelare och komiker, **Thor Modeén** d. i Stockholm 1950.

Vykortet till vänster, avsänt lövmarknadsdagen 22/6 1925, visar en tidigare gymnastikuppvisning med Karl XI i bakgrunden. Huvudbonader var verkligen inne på den tiden. Det är bara gymnasterna själva som är barhuvade.

Thörnbladskas huset vid Madens tvärgränd (Parkgatan)

I föregående nummer skildrade jag en del av den försvunna 1700-talsbebyggelsen vid Madens tvärgränd. Thörnbladskas huset, som även det skonats av stadsbranden 1790, revs i april 1937. Då uppfördes på platsen huset som i många år skulle inrymma Serring och Perssons möbelbolag. Byggnaden var då väsentligt ändrad efter en restaurering på 1850-talet, som spolierade mycket av det gamla. Den tidigare stora barockport som lett in till trädgården försvann och ersattes med ingången till vänster på bilden. Ursprungligen hade källarplanet haft gallerförsedda gluggar. 1923 togs dörr i fasaden upp och här inrättade destillatören Jonas Carlsson ett primitivt brännvinsbryggeri. 1856 övertog hans svärson körsnären A. P. Lundquist gården som fick det utseende den hade tills rivningen.

Går man igenom ägarlängderna finner man anknytning till flera namn jag berättade om i föregående nummer. Först finner vi byggherren, handelsmannen Claes Schlyter. Hans dotter Katarina gifte sig först med borgmästaren Jacob Elers och i andra äktenskapet med amiralitetsapotekaren Johan Ferber. Ferber var ju den som satte upp kyrktuppen från Hedvig Eleonorakyrkan på sin ägandes gård i Augerum. Hur han kom över denna förstår vi nu. Det var ju från tunnbindaren Jöns Wahlgren som var granne med hans svärfar. (sid. 15 nr 1: 2016) Timmer från kyrkan användes då huset Parkgatan 1 utvidgades.

Vid gårdens rivning 1954 fann man delar av väggmålningar som troligtvis kom från Hedvig Eleonorakyrkan. Claes son, Wilhelm Schlyter, var borgmästare i Karlskrona. Han öppnade krogen nära Tyska bryggaregården som kallades Borgmästarekrogen och blev känd för sin blå port.

Namnet fick gården efter körsnären J. Thörnblad (se bilden ovan) som blev ägare 1872. Sista ägare var änkan Johanna Christina Thörnblad, född Hultman, som med sina barn drev företaget och gården vidare från 1894. Olle Olssons foto nedan är från Parkgatan 1965 med Lyckebybussen framför väntrummet.

Varför denna min förkärlek för just Parkgatan. Beror på att jag under 5 år bodde på norra Kungsgatan 10, med utsikt över gatan och livet där, eller kanske på åren långt tidigare (59-61) då jag praktiserade, som tandtekniker, på Folk tandvår-

den. Ofta var jag då i väntrummet med tandproteser, som lagats åt patienter i Lyckeby, och skulle skickas tillbaka. De personliga minnena till trots är det gatans, gamla Tvärgrändens, historia det som väckte mitt intresse. Byggnaderna här, som tyvärr alla är borta, hade klarat sig i branden 1790. Här bodde från stadens begynnelse personligheter som fick stort inflytande i stadens utveckling och som ständigt dyker upp då jag studerar stadens tidiga historia. För lyckebyborna var gatans största betydelse att bussarna till Lyckeby utgick härifrån.

Kortet till höger är utgivet då Lyckeby Trafikförening 1937 10-års jubilerade Kortet har ritats av Bror Angelin, Karlskrona. (Se sid. 6 och 7 nr 1:2015 om honom).

LYCKEBY TRAFIKFÖRENING
1927 $\frac{10}{12}$ 1937

Gamla bron till Stumholmen

Det är skönt när gamla vykort har klotter. Då slipper jag göra bort mig med ålderbestämning. "Klottret" här berättar att kortet är avsänt 21 april 1904. Ett så kallat "brevkort". Gissningsvis är motivet något äldre som oftast med sådana kort. Bortom den gamla träbron ligger stadens originellaste byggnad

"Slup- och barkasskjulet" som idag ingår i Marinmuseum. Stumholmen hette i stadens begynnelse Stubbholmen och bestod av flera öar. Den större Stubbholmen förbands med träbroar till Laboratoriehölmén och Kongshall. De två senare namngavs sedan befästningsplan upprättats 1683 för Örlogsstaden medan Stubbholmen var Wittus Anderssons ursprungliga namn på ön.

Skärgårdsflottan

Här får jag gissa tiden men bilden är väldigt gammal. Kungshall och delar av flottan på rednen. I förgrunden på bilden ser man att Kungsbrokajen håller på att stensättas något som skedde i mitten av 1800-talet. Detta förklarar dålig bildkvalitet men är bilderna så gamla vill jag visa dem ändå.

Fotografiet nedan är taget på någon av holmarna ute på rednen in mot Örlogsvarvet. I bakgrunden skymtar bl. a. Vasaskjulet och Amiralitetskyrkan.

Tillägg och kommentarer till nr. 1 2016

På sidan 20 överst förra numret har en ring smugit sig in i bilden. Det är ingen markering av kvarnen som tanken var. Denna syns ändå tydlig, på Björkholmens kvarnberg, t.h. om ringen.

Apropå bilderna av fiskegummorna, som jag fått mycket kredit för, hade medlemmen Lars Carlén i Bollebygd en rolig berättelse. Jag bad honom skicka den till mig. Jag har lagt in den som separat artikel. Det var den värd. Tack Lars.

En medlem uppväxt på Björkholmen hörde av sig med intressanta uppgifter om **Lilla Holm**. (Sidan 16 nr. 1-2016). Förutom Lilla Holms vedaffär fanns på 30 och 40-talen även en **fiskberedningsanstalt** före den, som kom att uppföras på Saltö.

Uppgiftslämnaren berättade att man hade en liten damm där den nyfångade torsken släpptes för att senare vara färsk vid beredningen. Han mindes denna särskilt väl då han 4 år gammal blev så intresserad av detta att han trillade i dammen. Lyckligtvis blev han direkt ”uppfiskad” igen.

1902-1928 hade det funnits ett kallbadhus intill Lilla Holm. Det hade uppförts efter branden i det äldre huset här 1902. Huset som brann var reveterat och nyligen uppfört av fängelseväktaren A. Svensson. I huset fanns fem lägenheter. Tre barn innebrändes och flera personer skadades. Att holmen var just en holme hade försvårat släckningsarbetet och då det nya huset byggdes (Ca. 1905) fylldes det lilla sundet mellan Lilla Holm och Stora Björkholmen igen.

Under denna bild, på sid. 16, fanns i föregående nummer en bild på arbetarebostäderna. På andra sidan dessa, i en ännu befintlig stuga, i hörnet Galergatan - Chapmansgatan bodde **Ålamördaren**. *Husen cyklisten på sidan 17 just passerat kallades Klintastugorna och var definitivt inte Ålamördarens som jag skrev.*

Många har hört av sig om detta och påvisat mina bristande Björkholmskunskaper. Ett gammalt tidningsklipp där han intervjuats vid kajen vilseledde mig. Jag är alltid tacksam när jag får korrigeringar och har hittat en bild på ”Ålamördarens stuga”

Här passar jag på att komplettera angående namnet **Kilströmskaj**. Namnet kommer efter volontären Carl Gustaf Kihlström som ägde yttersta tomten mot Saltösund i kvarteret Fäderneslandet vid Wachtmeistergatan och hans son hamspinnaren Carl Kihlström.

Kilstöms kaj har ännu inte anlags. Bilden här är hämtad ur årsbok 1983, Karlskrona-bilder. Fotografen hette C. A. Månson.

Mitt i bilden ligger en stuga där berghallen stupar ner i Saltösund. Det är Kihlströms hus och berghallen kallades Kihlströms hall efter ägarna. Den mindre byggnaden t.h. är ett "klapphus". Där tvättades och bankades tvätten torr med trästycken. Tillvägagångssättet kallades att man klappade tvätten.

Själva kajen namngavs först 1960 (Kilströmkaj) efter att på 1940 talet lagts som gatumark.

Bilden nedan är från sekelskiftet 1900. Ingen bebyggelse syns på Saltö. På Wachtmeistergatans vänstra sida ligger berget (hallen) i dagen. Skorstenen med den udda takhuven gör att vi känner igen Kihlströms hus. Kvarteret Fäderneslandet är till vänster och kvarteret Fylgia till höger. (*Pansarkryssaren Fylgia ser Du däremot på sidan 10 föregående nummer*).

Sköna sommarkvällar runt förra sekelskiftet kunde Frälsningsarmén underhålla med musik och sång från en eka i sundet. Rodde folk nära intill denna sträcktes en håv ut. Här kunde en 5 eller 10-öring läggas. Det blev en riklig gåva på den tid då fortfarande en halvöring hade sitt värde.

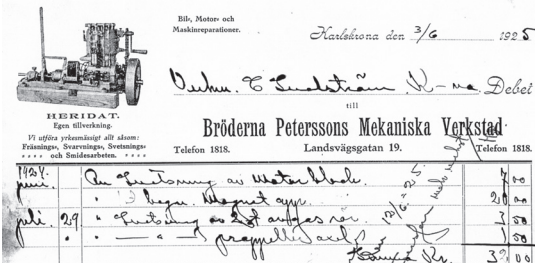

Till vänster bryggan vid Kilströmskaj där Aspö och Hasslöbåtarna lade till då isen omöjliggjorde angöring vid bryggan på Fisktorget.

Bilmärken är inte heller mitt starkaste område och jag tackar Anders Samuelsson i Solna för upplysningen om bilden sid. 7 1-2016 där jag angivit tiden omkring 1950. Opel Rekorden i bildens mitt visar att fotot togs mellan 1963 och 1967 då modellen tillverkades och det fortfarande var vänstertrafik.

Bengt Centrell i Linköping ringde angående artikeln sid. 35 – 37 om **Bröderna Peterssons** verkstad. Som sommarboende på Fjöö hade han för 3 år sedan lämnat materialet till vår ordförande. När artikeln nu publicerades kom inte

hans namn med varför jag vill tillägga: **Bengt Centrell hade skrivit och tagit alla foton i artikeln.**

Bröderna Petersson tillverkade också egna båtmotorer. Bild på en faktura från Göran Mårtenssons samlingar.

Bilden sid. 34 förra numret visar Hjelmiska magasinet spegelvänd vilket Nils Tullbrink i Farsta påpekade. Han var uppvuxen i gamla Tullhuset som låg närmast Epidemisjukhuset. Sjukhusbyggnaden skall rivas för bostadshus.

Tullhuset

Bilden hämtad ur årsbok 1983 med bilder av C. A. Månsson, visar äldre bebyggelsen mellan Hjelmiska magasinet (utanför bild i vänsterkant) och själva Tullholmen med sjukhuset.

Jag hittar ingen bild som visar detta hus, det gamla Tullhuset, vilket gömmer sig bakom det mörka huset närmast i bild. Denna mörkare byggnad hade ägts av garvaren H. Bergenheim 1865-94. På tidigt 1700-talet ägdes huset av tullskrivaren som hade sin arbetsplats i huset bakom och andra sidan Landsväggsgatan. Huset förvärvades av Karlskrona stad för rivning då man börjat anlägga Tullparken. Den forna havsviken fylldes, vilket framgår i förgrunden, med muddermassor åren 1901-1907. 1886 hade äldsta delen av sjukhuset invigts på Tullholmen, tidigare bastion Nordstjernen. Byggnaderna vid Landsväggsgatan inkl. Tullhuset revs 1959.

*Nils trodde att Tullhuset demonterats och flyttats till någon Skärgårdsö efter vad han hört. **Känner någon till detta är jag tacksam för upplysning.***

I muren mot sjukhuset finns ännu **ringarna där man band hästarna vid besök på Landtullen**. Jag kollade upp den saken efter samtalet med Tullbrink. Det är fem ringar. Enligt vaktmästaren på bostadsrättsföreningen Tullen, som byggdes då de äldre fastigheterna revs, tillhör muren bostadsrättsföreningens tomt. Hoppas därmed att ringarna får vara kvar som ett litet minne från tiden i stadens begynnelse med Landtullen här.

Den lilla holme som Tullhuset uppfördes på kom att kallas Tullholmen. Intill uppfördes bastion Nordstierna som ersattes av Epidemisjukhuset 1886. Då staden byggdes fanns ingen fast landförbindelse. Infarten gick längsmed Oxbackarna (=nuvarande Tullskolan) över en ca 18 meter lång träbro till Landtullen och från denna via en ca 105 meter lång bro till Pantarholmen och vägen där fororna som transporterade stadsbornas förnödenheter vägdes vid in och utfart. (se bild på vägen i nr. 1-2016 sid. 33).

- och Muddret blev till park!

Fotot på de tre flickorna är taget i Tullparken 9/4 1933 av Ebba Mehrén. Samma vy sedan muddermassorna blev gräsmatta. Tullhuset skymtar mellan de två äldre flickorna. De är förmodligen pantarholmsungar som råkade vara där. Tidpunkten har min fotograferande, då 20-åriga, moder angivit exakt vilket är intressant. Man kan se hur trädplantering påbörjats. Det vuxna trädet från Bergenheims gård har sparats och passerar av spårvagnen på bilden. Enligt noteringen hette barnen Greta, Nea och Lisbeth.

Nils Tullbrink berättade om sitt efternamn. Då de bodde i Tullhuset och intill ledde en liten backe, en brink, till sjukhusområdet tyckte hans far namnet passade familjen.

Ringheimagården vid Visens backe

Det fanns många släktgårdar med samma namn i Karlskrona som t.ex. Thörnska släktens många hus och Cedergrenagården vid Oskuldsparken och Hantverkaregatan (= de blindas hörna). Eftersom jag skrev om Ringheimagården vid Fiskbron (sid. 38 nummer 1: 2016) måste jag nämna att det fanns även en Ringheimagård vid Arklimästaregatan. Den fanns i backen ned mot Fiskbron (Visens backe), här på Olle Olssons foto från föreningens arkiv.

Nedanföer backen gick sjön fram till Grevagården och de tomter som nu tillhör museet var på 1700-talet inte utfyllda. På samma sida ett stycke upp låg Ringheimagården. Backens äldre namn kom efter messingslagaregesällen Jonas Wisén som tidigt på 1800-talet ägde hus här.

Arklimästaregatan 42 tillhörde under mer än ett sekel (från 1810) äldsta grenen av släkten Ringheim. Namnet Ringheim är bildat av orten Ringome på Gotland där släkten hade sitt ursprung. Den förste Ringheim i Karlskrona var Peter, inspektör vid Amiralitetssjukhuset på Björkholmen. Han var född 1691. 1718 var han som mönsterskrivare med Karl XII under det ödesdigra fälttåget vid Fredrikshald i Norge där Peter förfrös båda benen. Intressant att nämna kan vara Henrick Wilhelm Ringström som var proviantmästare på **korvetten Carlsrona** då denna förläste på Floridagolfen den 30 april 1846. Av 132 mans besättning räddades endast 17 personer. En av dessa 17 var sekondlöjtnanten A. F. Ringheim, syssling till den förre. Hans dagboksanteckningar från olyckan gav en värdefull dokumentation över katastrofen och hur den orsakades. Majoren Jacob Fredrik Ringheim dog 1877 och med hans änka Aurora Gustava Ringheim utslocknade denna gren av släkten på svärdsidan.

Korvettens öde har även skrivits ned av Sven Steinbach som var bland de räddade Karlskronaborna. Dit hörde också bröderna Johan Peter Nyman och underskepparen på Carlsrona, C. R. Nyman medan en tredje broder omkom. Johan Peter Nymans son var köpmannen Ernst Nyman vars herrmodebutik vid Ronnebygatan finns kvar som en av stadens äldsta butiker.

”Ungkarlshuset vid Oskuldsparken”

Ett par flickor, kanske på väg hem från bad på Saltö, svänger av mot Trossö vid Oskuldsparken (Chapmansplan). Foto Olle Olsson.

Ett större hus som inte alls passar in i gatubilden har ersatt de äldre hörnhusen mot Pompabacken. Den gamla backen som fått namn efter en pump (pomp på björkholmsmålet) på krönet uppe på Wachtmeistersgatan, finns delvis kvar, intill den senare uppförda Björkholmsbron i sten. Detta hus, stenshuset till höger var byggt med små lägenheter avsedda som bostäder för ensamstående män. Huset gick därför under namnet Ungkarlshuset eller ibland Ungkarlshotellet.

På Vittus tid kallades denna del av det sund, som senare blev den i dag försvunna Björkholmskanalen, ”**Sundsmaren**”. Vattnet gick upp till där husen på bilden ligger. Gatan som i dag heter Chapmansgatan hette länge Fängelsegatan. Fängelset Göta Lejon låg ett stycke upp på Stora Björkholmen. (Se sid. 44 nr 1-2014).

Namnet Oskuldsparken för Chapmansplan i folkmun kom av att fångar rastades här i parken och då för en stund kunde glömma sitt brott (sin skuld) och en stund känna sig oskyldiga. Planen var planterad med träd och var in på halva 1900-talet fortfarande, om än ganska gles, en park. Cirkusar brukade ligga här och vid ett tillfälle sågades, på Cirkusens eget bevåg, flera träd ner. För oss gamla Kaulskroniter gäller ännu namnet Oskuldsparken.

”Pölen” – Karlskronas första idrottsanläggning.

Bollhus och liknande etablissemang fanns i Karlskrona redan på 1700 talet, men i ett gårdshus. Bakom husen till vänster på bilden överst på nästa sida vid korsningen mellan Amiralitetsgatan och Skepparegatan, fanns på 1900-talets början något som officiellt kallades ”Karlskrona idrottshall” men allmänt gick under namnet ”Pölen”. I lokalen sattes flera världsrekord i tyngdlyftning. Ett populärt nöje var att se muskelstinna kraftkarlar bolla med kanonkolor.

T.v. Skepparegatan möter Amiralitetsgatan. På tomten till vänster startade den stora branden 1790. Ovan samma plats men denna är från 1950-talets senare hälft. Foto Olle Olsson.

Bergrummet byggdes här med nedgång mitt i Skepparegatan. Bestämt kan jag säga att det kom till på 50-talet då jag med föräldrarna flyttade, från Kungsbrogatan 1 till nybyggda Skomakaregatan 16, hösten 1952. Under flera år skakade huset under sprängningarna så tavlorna ständigt kom på sned. Det var ju kalla krigets dagar och vi skulle få ett atombombssäkrat skyddsrum i stadsdelen.

Bilderna ovan visar hur jag arbetar. Den första bilden skulle jag haft svårt att placera om inte det större huset till höger syns även på den andra bilden, bakom det nybyggda. I detta nybyggda tegelhus, till höger om nedgången till Bergrummet, i källarplanet, hade Föreningen Gamla Carlskrona sin oansenliga föreningslokal då jag 1973 engagerade mig.

Biografer. De vi minns och de vi glömt.

Cirkus du Nord, Carlskrona Biograf Teater (=Parkteatern), Sirius, Regina, Zeus tempel, Svea, Scala, Imperial, Skandia, Konserthusteatern, Grand, Saga, Biostaden.

Före Biokulturens tid som startade på 1910-talet fanns det vid förra sekelskiftet en primitiv föregångare, en kinematograf, som visade darrig film med projektor som vevades manuellt. Ljuset bestod av en acetylenlampa. ”Bion” låg i en enkel barack i den nöjespark som fanns vid nuvarande Kungsplan, där Badhuset och Elverket några år in på 1900 talet byggdes. Etablissemanget hade trots all enkelhet storslagna namnet ”**Cirkus du Nord**”.

Karlskrona var tidigt känt som en av landets biograf och kafétätaste städer. Orsaken var naturligtvis alla militärer som gjorde tjänst vid de många regementen jag i senaste tre numren berättat om. Från det tidiga 1900-talet, då filmkonsten uppstått, var det vanligaste nöjet att gå på bio. Vem i min ålder var inte med om att trängas vid biografens matinéföreställningar på 1940-talets söndagar.

Det var veckans clou. Ett huvudinslag var journalfilmen. Under krigsåren var inslagen med aktuella händelser viktigt dragplåster för kvällsföreställningens besökare.

Den första egentliga föreställningen i staden i en biosalong ägde rum 7 december 1905 på **Carlskrona Biograf Teater** (kallad Parkteatern) i hörnet N. Kungsgatan – Ö. Wittusgatan. Biografen var inrymd i ett alldeles nybyggt hus, det s.k. Fribergiska huset, N. Kungsgatan 28 – 30.

Bilden ovan visar Fribergiska huset. På 30-40 talet fanns Nykterhets Cafèet i de tidigare biograflokaler. På fotografiet har även Saltöbussen kommit med.

Projektorn, en maskin från franska Paté Freres, fick drivas med ström från egen gasgenerator då det närbelägna elverket startade först 1 april 1907 på den tomt där nöjesfältet legat i 30 års tid.

Dessa fastigheter revs 1903 då Anton Friberg uppförde sitt stora hus. I hörnhuset på bilden låg Thörnkvists bageri. Rälsen i gatan leder in till varvet via tunneln. I Parken låg kring sekelskiftet stadens första kiosk som sålde tidningar o godis.

På den platsen byggde Svenska Shell en bensin- och service-station som jag tror en del äldre, med mig, minns.

T.v. en mycket otydlig men unik bild på Kiosken i Lillparken som i dag är Busstorget. Här fanns vid sekelskiftet 1900 även lekplats med sandlådor och gungor. Vintertid spolades en isbana där Kuggebodaskridskorna användes.

På tidiga 1900-talet uppfördes det så kallade "Ordenshuset" i hörnet Drottninggatan- Ronnebygatan. Huset inrymde många år Tabernaklet och Karlskrona Folkbibliotek men det som glömts var att detta tidigt var stadens biografhus med biograferna "Svea, Zeus, Regina och Sirius".

På Borgmästaregatan fanns tidigt en biograf "Scala". Biografen "Scala" låg i portvalvet som leder in till Sportkompaniets gårdsingång och cykelverkstad vid Hantverkaregatan. (Därför cyklarna på glasrutan). Biografen låg i sportaffärens nuvarande lokaler och biljetterna såldes genom en ännu befintlig lucka. Foto: Gunnar Ekström.

Till vänster "Ordenshuset". Fotot taget från Drottninggatan in mot Ronnebygatan av Olle Olsson. Fastigheten ägs i dag av Odd fellow.

Här, med adress Ronnebygatan 17 öppnade den första Siriusbiografen 29 jan. 1907 och redan 17 aug. 1907 Biografen Svea. Medan Sirius hade lokal på bottenplanet inreddes det som senare blev ordenssällskapets stora sal till stadens rymligaste men mest kortlivade biograf. Redan efter två år var det slut och Plåtslagaremästaren F- O. Gustavsson tog över och öppnade Biografteatern **Zeus Tempel** 27/8 1909. Olyckan gjorde även denna biografhistoria kort då det uppstod brand i lokalen 2 maj 1910. Biografbänkarna liksom pianot som ackompanjerade stumfilmerna blev totalförstörda. Efter en juridiskt svårlöst knut öppnades i oktober 1912 ett Café med biljardsalong i lokalerna.

7 september 1912 öppnade en trappa upp Svenska Biograf kompaniet **biografen Regina** som låg i huset 10 år och 8 månader. Då såldes huset och nya ägarna ville disponera utrymmena för andra ändamål.

Siriusbiografen flyttade efter 19 månaders tillvaro i minimal lokal från Ronnebygatan 17 till juvelerare Hellstens alldeles nyuppförda fastighet Ronnebygatan 21. Premiärvisningen här hölls 2 september 1907. Lokalen inrymde ett antal år Alms musik och Radio.

Hellstens fastighet Ronnebygatan 21. Fotot är från sena 1930-talet då det revs tvärs över Ronnebygatan för EPA. Foto Olle Olsson.

Siriusbiografen ägdes 1908 -1919 av byggmästaren Anton Friberg (se ovan Fribergiska huset) som bildat Fribergs filmbyrå. Friberg drev 4 biografier nämligen förutom Sirius, Parkteatern, Scala vid Hantverkaregatan och Regina i Ordenshuset. 1919 övertogs Sirius av SF (Svensk Filmindustri). Tisdagen 15 mars 1910 flyttade efter 2,5 år Sirius en tredje gång. Den nya adressen blev Ronnebygatan 42 där en biograflokal med 210 platser byggts speciellt för biografen. Huset kallas än i dag för "Siriuspalatset".

Till vänster Siriuspalatset fotograferat av Olle Olsson. Siriuspalatset ligger "på krönet av Coopmans backe" i hörnet Ronnebygatan och N. Kungsgatan. Bilden till höger visar hur det såg ut vid förra sekelskiftet innan man rivit för det stora huskomplex som kallas Siriuspalatset. I det gamla hörnhuset hade juvelerare Holm sin verksamhet. Siriusbiografen låg kvar här till 31 oktober 1982.

Den 29 dec 1917 fick Karlskrona en riktigt elegant och rymlig (567 platser) biosalong som kunde räkna sig bland landets mest representativa biografteatrar. Jag tänker på **Imperial** eller "Impan" i folkmun. Impan låg i det mest utsmyckade huset längs Ronnebygatan. Dagarna innan invigningen skedde en malör som kunde kullkasta planerna. Två koxgrytor utanför lokalens fondvägg fattade eld. Skadorna blev dessbättre inte värre än att premiären kunde genomföras dagen efter invigningen alltså söndagen 30 december.

Imperialbiografen låg i det andra huset på vänster sida gatan. De kända affärerna "tvålmagasinet" Resia och Percy Lucks delikatesser fanns intill biografens ingång. Bilden ger ett kärt återseende av gatan på 40-talet med pressbyråkiosken. T.h. lejonen över apoteket Göta Lejons ingång som snyggades till 2015. Huset närmast bortom ägdes tidigare också det av Ringheimsläkten men övertogs av järnhandlare Björkman

som öppnade järnhandel här. På den gamla "goda" tiden fanns allt man behövde i centrala staden, Sedan följer pappershandlare Hugo Anderssons fastighet, tidigare Ahlgrenska huset. Ahlgren var urmakare och efterträddes som sådan av Otto Böckert vid mitten av 1890-talet. Böckerts skicklighet var omtalade. Föreningen Gamla Carlscrona fick genom Folke Böckert som gåva ett fantastiskt golvur urmakaremästare Böckert tillverkat. Tyvärr kunde vi inte placera in detta i vår lokal varför det deponerats hos Blekinge Museum. Längst bort mot Smedjegatan ligger Crondalska huset senare kallat Elftmanska huset efter Franz Elftmans livsmedelsaffär. Alla dessa tre vackra fastigheter som i byggstilen efterliknade Italiensk renässans revs för ett nytt Epavaruhus. I dag finns här Åhlens, Hemköp och Nordea. Denna vackra gata, med obruten räckta hus i samma vackra stil, är i dag ett minne blott.

På Imperial fick ljudfilmen sitt genombrott i staden i augusti 1929. Det var filmen "Jazz-sångaren" med Al Jonson. Den vackra gamla salongen byggdes senare om till små salonger och 28 mars 1980 invigdes **Biostaden** här i gamla Impan.

Före ombyggnaden hade Gamla Carlscrona hyrt lokalerna för en sista föreställning vi kallade "Sista kvällen på Impan". Turligt nog har jag sparat min biljett med kvällens program.

Nr 448

"IMPAN"

Fredagen den 30/11 1979 kl. 19.00

PROGRAM

TROSSÖSEXETTEN under ledning av ARNE ANDERSSON – kompositör av Föreningen Gamla Carlscronas marsch "Länge leve Gamla Carlscrona".

LENNART HAMMAR lämnar en historik över Imperialbiografen.

Sykonen **INGRID** och **INGE WIJK** sjunger sjömansvisor av Evert Taube m.fl.

Svenska långfilmen "**KLART TILL DRABBNING**".

Imperials siste maskinist **ARNE BRISSMAN** sjunger till luta.

Numera ligger **Biostaden (SF Bio)** Karlskrona enda biografhus i totalt ombyggda (invändigt) gamla tekniska skolans hus. (bakom männen med nedfällda paraplyer) Dit har även Blekinge Läns Tidning och Sydöstran förlagt sina kontorslokaler. Det är huset till höger närmast i denna

20-talsbild. Längsmed gatan kan vi se Otto Böckerts uraffär skyltas med en stor klocka, Imperialhuset och, det ljusa huset med stora fönster, Siriuspalatset.

Lördagen 17 september 1921 invigdes ännu en teatersalong som med vacker utsmyckning och en stilig entré försökte överträffa Imperial i lyx. Biografteatern fick det nordiska namnet **Skandia**. Biografsalongen hade en stigning som gjorde att de framförsittande inte skymde de bakre. Skandia blev för övrigt först med en nymodighet då trappstegen i salongen vilka byggts för att utjämna stigningen försetts med inbyggda små röda lampor.

Under stumfilmstiden ackompanjerades filmen av ett musikkapell. Detta bestod av kapellmästaren Jean Nilsson, piano, (= *Alice Babs pappa se foto nr 1 2015 sid. 10*) violinisten Einar Åsbrink, Cellisten Palmér samt vid behov ytterligare några musiker. Då biografen byggdes revs en Basarbyggnad med flera affärer. Biograflokalen är 2016 Karlskrona konsthall.

Sedan biograferna försvann i Ordenshuset gick 14 år innan en ny bio invigdes på denna östra del av huvudgatan. 19 december 1936 hade **Grandbiografen** premiärvisning här i ett nytt hus Ronnebygatan 19.

Sent på året 1941 visade man den första tecknade långfilmen i färg, Disneys Snövit, på Grand. Min morbror tog med mig på matinéföreställning. Detta blev mitt livs första biobesök nästan 4 år gammal.

Gamla biografhuset det s.k. Ordenshuset och till höger om detta i bilden Grandbiografen.

Grands salong var inte glamorös utan gick i tidens diskreta funkisstil. Entréhallen gick i starkt rött medan salongens lugnare färger var gult, brunt och rött med plyschbeklädda väggar. Ute mot Ronnebygatan hade uppförts en murad baldakin med 150 glödlampor över ingången. På vardera sidan om

entrén fanns en neonlysskylt med programmet. Grandbiografen var ritad av stockholmsarkitekten Björn Hedvall och gav ett modernt uttryck och lyste upp denna östra del av gatan på ett sätt man saknar i dag.

I hörnet Rådhusgatan och Stortorget hade efter 1909 års brand uppstått en större ödetomt.

Inför stadens 250 års jubileum 1930 hade en mindre park, kallad "Lillparken", anlagts. 1938-1939 uppfördes en ny teaterbyggnad på denna tomt (då man

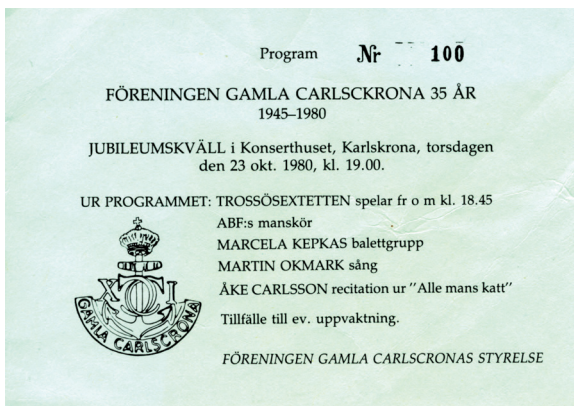
ansåg att gamla fina teatern på Västerudden tjänat ut), **Konserthusteatern**. Både exteriört och interiört var byggnaden ståtligt, modernt elegant.

Sveriges förnämsta "landsortsteater" kallades byggnaden i pressen. Fastigheten med stor estrad och orkesterdike för 40 personer var i första hand teater och konserthus men från december 1940 till mars 1970 visade man spelfilmer. Föreningen Gamla Carlskrona hade på 70-80 talet olika arrangemang och höll då oftast sina årsmöten här.

Bilden visar redaktörens biljett vid 35-årsjubileum på Konserthuset.

Karlskrona fick ytterligare en biograf till vars historia blev ganska kort. Naturligtvis syftar jag då på biografen som byggdes ute vid Bergåsa, **Saga**.

Sagabiografen, med adress Valhallavägen 12, invigdes den 30 mars 1955 och var stadens första biograf med 10 meter bred chinemascopduk. Biografen drevs av samma bolag som Grand inne på Trossö. Biografen med 400 platser hade planerats i nästan 10 år. Sagas historia blev som sagt rätt kort och biografen lades ned redan år 1963.

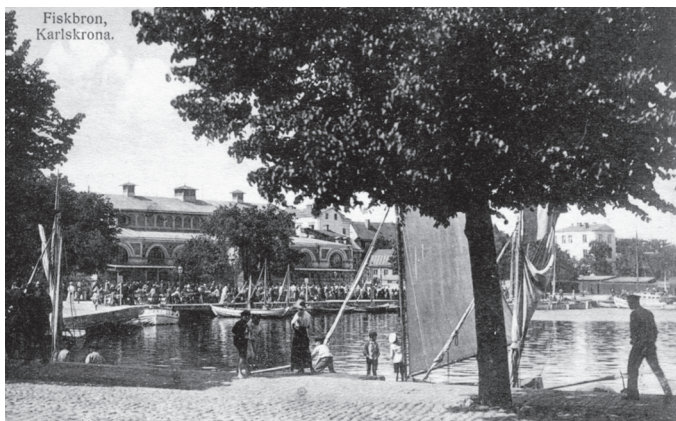

Nostalgi

Låt oss slutligen njuta av två nostalgiska gamla vykort från **fisktorget** på det tidiga 1900-talet.

Först ser vi ett sjudande marknadsliv framför vår otroligt saknade Saluhall.

Nedan sker försäljning direkt från ekorna som gummorna rott till staun med. Observera skäppekorgarna som fisken fördes till torgs med. Bilden är från selskiftet 1900. Saluhallen hade ännu inte uppförts. Kortet har sålts som julkort av Krooks bokhandel. Krooks hörna, (Ronnebygatan – Rådhusgatan) var ett begrepp i det gamla Karlskrona, liksom Coopmans backe, De blindas hörna, Ristorgsbacken, Klockstapelsparken, Sveas hörna, Vändskivan, Brohålan och naturligtvis Fiskbron.

Jag önskar, med ovanstående förhoppningsvis intressanta blandning. alla en bra avslutning på verksamhetsåret, ett gott nytt, och instämmer med bilden, redan nu, i En glad Jul!

Eder Sten A. Petersson.

Aktiviteter hösten 2016

Torsdagen den 15 september
Vandring i Wämöparken.
Guide: Rolf Christer Johansson
Medtag kaffekorg!
OBS! Detta har redan hänt.

**Vår stora Bokrea i föreningslokalen den 5 oktober,
kl 14.00-19.00. Halva priset! Köp julklappar!**

Torsdagen den 13 oktober klockan 18.30
I föreningslokalen.
Kom och lyssna på Olof Färnström som
berättar om sina kulturhus.
Vi bjuder på kaffe och kaka.

**Bokrea fortsätter i föreningslokalen den 3 november,
kl 1400-1900. Halva priset! Tänk på julklapparna!**

Torsdagen den 10 november klockan 18.30
har vi bildvisning i föreningslokalen.
Diabilder från förr. Vi bjuder på kaffe och kaka.

Första Advent, den 27 november,
öppet hus i föreningslokalen
klockan 12.00-17.00.
Vi bjuder på glögg, pepparkakor, kaffe
med bröd.
Klockan 13.30 presenteras den nya
årsboken.

Alla hjärtligt välkomna!

Aktiviteter våren 2017

Torsdagen 16 februari kl 18.00

Besök på Porslinsmuseet, Östra hamngatan 7 D.

Kostnad 50 kr/person inkl guidning. Fika till självkostnad.

Sista anmälningsdag 8 februari.

Lördag 18 mars kl 13.00

Årsmöte Blekinge Museum Hörsalen

Sedvanliga förhandlingar. Årests stipendiater presenteras med framförande.

OBS! dag och tid.

Torsdagen den 20 april kl 18.30

Filvisning i föreningslokalen. Vi bjuder på fika.

Måndagen den 1 maj kl 07.00

Vi går reveljen till Marinens musikkår.

Därefter morgonfika i föreningslokalen.

Torsdagen den 18 maj kl 09.00 - 18.00

Vårens utflykt sker i maj då vi besöker IKEA:s museum i Älmhult.

Medtag kaffekorg till förmiddagsfika. Vi lunchar i varuhuset.

Mer info i nr 1-2017.

Torsdagen den 22 juni kl 10.00 - 20.00 Lövmärknad. Sedvanlig försäljning på Stortorget. Öppet i föreningslokalen 12.00 - 17.00 för fika och bokköp.

Välkomna!

Föreningen Gamla Carlsclrona

Bankgiro 387-1068

Organisationsnummer 835000-3482

Kaulskroniten, medlemsblad för Föreningen Gamla Carlsclrona,

Nr 2, 2016, 31:e årgången. Upplaga 3.000 ex. ISSN 0430-8433

Föreningen Gamla Carlsclrona, Alamedan 11, 371 31 Karlsclrona.

Telefon: 0455-101 90 (även telefonsvarare). **E-postadress: info@fgc.nu**

Välkomna till vår hemsida adress: **www.fgc.nu och facebookside**.

Redaktör: Sten A. Petersson, telefon: 0455-33 94 27

Layout: JIMLOS AB, Lars-Olov Stenborg, info@jimlos.se

För uppgifter i medlemsbladet ansvarar respektive författare.

Föreningslokalen är öppen första **helgfri onsdag klockan 14.00-19.00** från **september t o m maj**, dessutom efter telefonöverenskommelse.

Bilder från ångslupsepoken i Karlskrona

Sten A Petersson berättar till bilder ur Olle Olssons samling i Föreningen Gamla Carlskronas arkiv

Då jag på Lövmarknaden stod i föreningens marknadsstånd kom jag i samspråk med en man som gärna ville se bilder på ångslupar i medlemsbladet. Flera besökare som hörde detta fick mig att inse vilken saknad det är efter dessa små fartyg.

Bilden ovan visar det nedlagda Hästövarvet med sluparna Imperator, Dux och Östern. I dagens Karlskrona kan vi ännu se den med motor modifierade Axel trafikera Nättrabyån. Axel fick namn efter Axel E. Lindvall och hans änka lät bygga henne 1936.

Redan från slutet 1700 talet fanns Båtkarls- eller Roddarelaget och från 1850-talet vevslupar som regelbundet trafikerade Lyckeby. Dessa framfördes av dalkullor. Till Nättraby eller snarare från Wrängö roddes en större Blekingeeka i trafik till staden. Den ägdes av en mor Sissa Holgers som själv satt vid roderkulen medan passagerarna fick ro själva. (*Enl. Bromé Karlskrona stads hist. Del 3 fr. 1930*).

Necken och Rex var de slupar som 1865 började trafikera Lyckebylinjen. (Ångslupsbolaget i Karlskrona 1860-1868 ombildades till Nya Ångslupsaktiebolaget i Karlskrona 1868-1875). Rex i Lyckebyån överst på nästa sida.

Linjen som även trafikerade Nättraby hade varv på Stumholmen och övergick till Börjesson och Holmströms trafikföretag (1875-1912), som ägdes enbart av Börjesson från 1884, då Axel Lindvall satte ångslupen Nättraby i trafik. 1886 tillkom även Vikingen och då gav Börjesson upp. Axel E. Lindvalls trafikföretag, Nättrabylinjen, i dagligt tal Ångslupsbolaget var född (1884-1964).

Till vänster Nättraby och Vikingen i Nättrabyhamn.

Lindvall anskaffade ytterligare två slupar Ägir 1896 och Wrängö 1914.

Bilden nedan visar ett möte i Nättrabyån mellan Wrängö och Ägir.

Axel Edvard Lindvall hade införskaffat gårdarna Wrängö och Havgården i Nättraby 1876. Bostad blev Havgården. Axel hade stor betydelse för Nättraby då han var aktiv i såväl det borgerliga som kyrkliga livet och dessutom riksdagsman.

1890 lät han anlägga en populär nöjespark med bl.a. restaurang och dansbana i Orrekulle. Mest känd blev han som initiativtagare till den smalspåriga Nättraby-Elmeboda Jernväg, **NAEJ**. Järnvägen började byggas på 1890- talet och var helt klar strax efter sekelskiftet.

Från 1 december 1939 ersattes trafiken med bussar.

Alla äldre infödda Kaulskroniter har säkert minne från nättrabybåtarna och de yngre från dagens återstående Axel. Mitt eget allra första ångbåtsminne är vagt, då jag bara 1 år och 8 månader gammal, evakuerades till en bondgård i Munkamåla hösten 1939. Resan företogs med ångslup och tåg. För mig innebar på det viset andra världskriget något gott – jag har åkt med **Krösnabanan** och detta ovanliga avbrott i vardagen gör att jag ännu minns detaljer från resan.

Före 1884 då Lindvall började med trafik var Börjesson och Holmström ensamma om Nättrabytrafiken. Djupet i ån var otillräckligt varför Wrängö brygga var angoringsplatsen. En större roddbåt förde för några ören de resande vidare till Havgårdsbryggan. Åren 1866 till 1868 muddrades och rensades ån upp.

Ångslupen Carl, ovan på bild vid Tallebryggan, var byggd 1911 hos Ljungrens mek. verkstad i Kristianstad. Byggdes om med dieselmotor 1952. Tog 150 passagerare. Carl såldes exekutivt sommaren 1969.

Vämöparken 1, senare Carl, vid Skogsparksbryggan. På den gamla bilden ser man Tyska Bryggaregården, TBG:s fastigheter. Slupen angorde även Kyrkogårdsbryggan (rester av denna finns kvar) och sedan Vämöparken öppnats, även Krutvikenbryggan.

Trossö inköpt 1923 till Ångslupsaktiebolaget från Bergsunds mekaniska verkstad. Carl och Trossö hade Sanda på Sturkö som hemmahamn. De trafikerade Verkö, Sturkö, Tjurkö och Karlskrona. Trossö fick dieselmotor 1963. Utrustades med radar 1966. Redare var Per Erik Olausson vars rederimärke var PE inlagda i ett O.

Trossös förflytna var spännande då hon under beredskapsåren tjänstgjort i militären som isbrytare. För många av dessa slupar gick sista resan ut till Tjurkö där de som skrotade, rostiga, förvridna skelett ännu minner om denna tid. Dessa små fartyg hade ofta mäktiga namn som t.ex. Imperator.

Här ser vi Imperator fotograferad 17/7 1949 vid Tallebryggan. Imperator fick dieselmotor 1949. Såldes 1962 till KP. Svensson AB på Hasslö och omdöptes till Hasslö II. Det var inte alls ovanligt att namnet på "Glasverandorna" byttes när det blev en ny ägare.

Ett sådant exempel på namnbyte är gamla nättabybåten Ägir som omdöptes till Tärnan. Här ser vi Tärnan vid Tallebryggan. I bakgrund BKB =Norra station

Under det nya namnet Tärnan gick hon i trafik till Aspö och ägdes av Ture Westerholms trafikföretag.

Företaget startade 1947. Vissa turer utsträcktes från att enbart angöra Lökanaben vid Drottningsskär till Aspö Mad och Finskan på Tjurkö. Ture Westerholm drev även pensionat vid Aspö Havsbad. Tures hustru Sigrid var den sista "gumman" som handlade med fisk på Fisktorget. Många minns nog den grå "vagnen" som stod utanför Bierhallen som i dag inrymmer bl.a. Blekinge Museums exp.

1952 såldes Tärnan till Göteborgs Trafik AB. Företaget finns registrerat till 1967 men hade då övertagits av MC-världsmästaren Rolf Tibblin.

Rolf Tibblin byggde ut pensionatet på Aspö och uppförde ett antal småstugor (idag bortforslade) som han hyrde ut sommartid. Jag lärde känna Rolf och Anica Tibblin väl då jag med familj ett antal somrar på 1960-talet hyrde här.

Gamla Wrängö blev Turisten. En brygga, lång nog för att Turisten skulle kunna gå in, byggdes vid badvikens västra sida. Tibblin tog sig vatten över huvudet med stora planer så företaget kollapsade och byggnaderna såldes till Bo Engdahl. Pensionatsverksamheten upphörde, en ny villa byggdes vid badplatsen och ångbåtsbryggan ersattes med en flytbrygga i segment som monteras upp sommartid för de badande.

Imperator blev Hasslö II. Det namnet ärvdes från gamla Hasslö som tillhörde Hasslölinjen. (K. P Svenssons trafikföretag 1924-1970.) Till detta bolag hörde även Arona, snusfabrikör Ljunglöfs gamla lustjakt.

Bilden ovan visar Hasslö vintertid vid Kilströmskaj. Hasslö hade tidigare ägts av Ronneby ångslupsbolag och hette då Karön.

Det fanns även en Aspölinje som startat som Ernst Olssons och Albert Viktorssons trafikföretag 1933. Aspölinjens fartyg var mer knubbt typ så jag utesluter dem här. (Emanuel, Drott, som var en för smuggling beslagtagna tysk trålare, Södern och Södern II).

Kustartilleriets Bore tog ibland civila passagerare till Aspö Mad. Aspö Mad var militärt. Byggnaderna revs tidigt 1980-tal då de angräpits av husbock. Senare år har området bebyggt och det är hit Aspöfärjorna för oss Aspöbor sedan hösten 1981.

Nederst på föregående sida ser vi Södern II fotograferad i Saltösund. Lilla Holm som i dag är byggaktuellt skymtar vid Björkholmen.

Aspölinjens fartyg är inte av ångslupsmodellen. Södern II vill jag nämna av personliga, nostalgiska skäl. Jag har många reseminnen av från tiden som sommargäst på 1970-talet och första tiden som permanentboende. Södern II var nämligen reservbåt några år efter att färjelinjen kom till hösten 1981 då jag bosatte mig på Aspö. Aspöbornas nostalgiska längtan efter Södern gjorde att hon köptes tillbaka till ön av den nybildade föreningen Söderns Vänner. (På skorstenen markerat med SV). Det är med värme jag fortfarande ser henne..

Orädd får symbolisera de många övriga slupar som inte kommit med här av de två enklaste skäl jag kan uppge. Antingen har föreningen inget foto eller så vet jag "inte ett smack" om dem. På bilden syns Orädd vid brygga på Hästövarvet där snart ny bebyggelse kommer.

En redogörelse för åldern i de fall jag lyckats få fram den får bli mina slutord med min förhoppning att bilderna varit till nöje. (Samtliga nedanstående slupar har byggts vid Ljunggrens verkstad i Kristianstad på angivet år. Övriga som finns i text ovan är byggda på verkstäder jag inte känner till.)

1884 Wittus, 1886 Vikingen, 1890 Lyckeby, 1891 Trossö, 1891 Gustaf, 1895 Rex, 1896 Regina, 1897 Dux, 1898 Spring, 1900 Östern, 1903 Imperator, 1905 Orädd, 1911 Wämöparken I, 1911 Wämöparken II och 1914 Wrängö.

Samtliga ångslupar var mellan 15 till 18 meter i längd utom Imperator 19.9 meter och Orädd 19.8 meter. I Kaulskroniten nr.1-2015. Red. har ordet, sid. 12 finns bild på gamla Södern vid Saltöbron och på sid. 15 bild på Arona framför Saluhallen.

Wrängö vid "Skåningabryggan"

Axel i Nätrabyån. Lägg märke till att en besättningsman i fören hjälper till att manövrera båten med hjälp av en stång.

Tips! Ge bort ett medlemskap i julklapp. En möjlighet att ta del av berättelser om vår stad och stödja oss att påverka vår boende miljö till gagn för kommande generationer.

Föreningen Gamla Carlsrona
delar varje år ut två stipendier på vardera 5000 kr
till ungdomar som en uppmuntran för vidare
studier inom teater, dans, sång eller musik.

I ansökan berättar du lite om dig själv, uppväxt, skolgång
och om dina planer för framtiden.

All övrig information du behöver hittar du på
föreningens hemsida: www.fgc.nu
under kulturstipendium

Ansökan sänds senast den 30 november till:
Föreningen Gamla Carlsrona, Alamedan 11A,
371 31 Karlskrona. Märk kuvertet "Stipendium"

Har du något att berätta för Kaulskroniten tex om din uppväxt, skola, boendemiljö, arbetsplats eller någon händelse är det ett sätt att bevara dina minnesbilder för framtiden och hjälper oss andra att minnas. Du kan vara anonym och det behöver inte vara skrivet på dator. Språkbehandling och stavning kan vi hjälpa till med om du är osäker.

Vad gör föreningens Programkommitté?

Föreningen Gamla Carlsrona har en mycket aktiv ” Programkommitté” som på många olika sätt försöker ordna trevliga arrangemang för medlemmarna.

Vad har vi nu hittat på? Vi har besökt Marinens Planetarium, vi tycks aldrig kunna få nog av att titta på stjärnorna, detta är så uppskattat att det nästan blivit en vana. Vår guide på stjärnhimmeln har varit Bengt Fröberg, han har verkligen koll på stjärnorna.

Så var det dags för en mycket uppskattad musikgissning i föreningslokalen. Rolf Christer Johansson spelade melodier på pianot, vi gissade, ibland uppstod spontan allsång. Ett antal bokpriser utdelades och kaffe med dopp intogs. Man hade önskemål om ytterligare musikkvällar, kanske allsång och kanske till hösten....

1:a Maj blev en riktig succé, Marinens Musikkår spelade som vanligt utanför förenings-lokalen. Ordföranden höll ett lagom långt tal. Ett 100-tal fikasugna besökte oss under förmiddagen, 150 halva frallor gick åt. Carlsronagram med bild av Klockstapeln och en vårdikt av Percy Milsten delades ut till våra besökare.

Vi deltog i trädgårdsmässan på Wämö, där vi sålde böcker i den vackra gamla Pressbyrå kiosken.

I samarbete med Blekinge Läns Tidnings ”Hitta flytet”, ordnade vi tipspromenad i Wämö-parken. Vädret hade varit soligt och sommarlikt i flera veckor, men vädergudarna hade tänkt om, och bjöd på lite blandat väder. De tappra

som trotsade vädergudarna, hade en trevlig och lärorik promenad, med frågor för både vuxna och barn. Vi hade försäljning av böcker i Kaffestugan, där den tända brasan sprakade inbjudande och doften av kaffe lockade.

Ett besök gjordes på Blekinge Museum Rosenholm, tyvärr var uppslutningen lite dålig men det blev ett väldigt spännande besök för dem som hittat dit. Kanske hade uppslutningen blivit större om inte Gribshunden, vilken vi planerat att titta på, hade valt att resa till Köpenhamn för att konserveras.

Så äntligen, Lövmaknaden, denna röda dag i alla Karlskroners almanacka. Vi fanns som vanligt på torget mellan försäljare av inlagd sill, rökt korv och Lions lotteri, alldeles bredvid Trefaldighetskyrkan. I föreningslokalen bjöds på kaffe, frallor, hembakat och glass till våra yngsta medlemmar. Flera ”hemvändare” träffades som vanligt vid kaffeborden, många skratt och ordern ”minns du” hördes i sorlet. När kvällen kom var vi som stått för ruljangsen, både på torget och i föreningslokalen, trötta och mycket nöjda. Tack alla ni som genom er insats gjorde denna dag möjlig!

Sista evenemanget före ”sommарlov”, vår bussresa med Trossöbuss som detta år gick mot nordväst. Vi åkte till Lessebo handpappersbruk. Vi gick en guidad tur, där vi fick lära oss en massa om papper och att man tillverkat papper här sedan 1719. Endast ett fåtal handpappersbruk finns kvar i Europa, detta

är det enda i Sverige. Vi passade också på att dricka kaffe och äta goda våfflor, det fanns även möjlighet att handla många vackra kort, brevpapper och posters.

Därefter gick färden vidare på slingriga vägar till Bergdala glasbruk, mest kända för sitt klarglas med blå rand. Där kunde vi se hur man blåste glas, och se oss om alldeles på egen hand. Matdags! Dagen var emellertid inte riktigt slut.

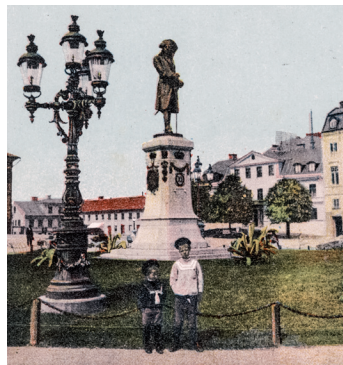
På vägen hem besökte vi ett litet hembygds/skolmuseum i Halahult, där vi fick spännande guidning. Färden gick åter mot hemmet och Karlskrona! Dagen var slut, och så var vi. Tack Britt och Trossöbuss!

Tro nu inte att vi bara roar oss, nej, vi städar, arkiverar, annonserar, expedierar, brygger kaffe, diskar och bakar mm....

Programkommittén: Britt, Gun, Ingegerd, Kerstin & Ewa

Apropå Karl XI statyn invigd 1897, som har haft sitt nuvarande utseende med gräs o grönt i minst 116 år och nu skall "moderniseras" från grönt till granit. Hårdsmlätt åtgärd för de flesta. Något vi i FGC kraftigt ifrågasätter. Det blir att ta med sittdyna om man är rädd om sig. Vad är det för fel på parkbänkarna och picknick i det gröna? Kortet här intill visar miljön 16/4 1900.

Vi fick ett brev som återges på nästa sida från Solveig o Hans Wallin i Rödeby som i ord och dikt reflekterat över statyn:

När jag går förbi statyn av Karl XI, så undrar jag vad han står där och funderar på. Så kom jag att tänka på, att det var ju han som renodlade indelningsverket, såg till att förbanden fick enhetliga vapen och uniformer. Så det är klart att det är sina soldater han står och tänker på. Så låt mig kalla dessa rader för:

Soldaterna.

När jag står här på torget med värjan i hand,
och blickar ut över hav o strand.

Jag tänker tillbaka på de män, som en gång värna vårt land,
och som marschera och slogs med muskötén i hand.

De hade så lustiga namn, de var Hurtig o Rask, Glader o Fyr och
korpralen Strand.

och de marschera och slogs med muskötén i hand.

I fredliga d'ar de odla sitt torp, och tog sig en tår för sin tand.
Men när ofreden kom, de marschera mot fiendens land i förband
som bar hembygdens namn, och de marschera och slogs med
muskötén i hand.

De komma till främmande länder, där drabbningens platser för oss,
bär välkända namn, de var, Klissovo o Narva, Poltava och Willmanstrand,
och dom marschera och slogs med muskötén i hand.

I striden de stod sida vid sida, och mot fiendens led ger muskötérna
fyr, och fienden vacklar vänder och flyr, och efter går Hurtig o Rask,
Glader o Fyr och korpralen Strand, och dom slåss med muskötén
i hand.

Men fienden svarar med eld från kanon, och de skjuter med kedjade lod
och leden de glesnar de faller, de gjuder sitt blod för kung och sitt land
och dom dör med muskötén krampaktigt fast i sin hand.

När striden är över och morgonen gryr, bland de döda är Hurtig o Rask
Glader o Fyr och korpralen Strand.

Dom slogs och dom dog för kung och sitt land, med muskötén i hand.

Men några kom hem såg åter sitt land, och mötte sin kära vid grind,
rosig och grann, och jag tror att de älska med muskötén i hand.

Ett märkligt möte

Av Bengt Carlén

I slutet av 1940-talet berättade en klasskamrat att hans äldre broder bodde i Australien. Det var en spännande historia att höra, att man flyttat från stan till en plats på andra sidan jordklotet.

Några år gick och jag mönstrade ut på sjön. Var på fartyg som gick både på Europa, Nordamerika och Afrikatrafik. Mönstrade även på ett fartyg som skulle gå till Australien och det var här det märkliga mötet skedde.

Då vi 1955 kom till hamnstaden Adelaide i södra Australien och just lagt till vid kaj kom hamnarbetarna ombord för att lossa lasten, som bestod av pappersbalar.

Med hamnarbetarna kom också deras förman, som jag snart kom i samspråk med, ute på däck. Han var betydligt äldre än mig 10 - 15 år så där. Jag häpnade då han talade en genuin björkholmska och kom genast att tänka på att min skolkamrat i Sven-Öjvind Swahns klass hade berättat om sin äldre bror i Australien.

Det hade nu gått 6 -7 år sedan jag hörde den historien, men nu dök tanken upp, kan det vara brodern som jag så plötsligt och oväntat stött på just vid ankomsten till Australien och hamnstaden på den stora kontinenten? Det var ju den första inhemska personen som jag pratade med i Australien.

Jag kunde inte avhålla mig från att fråga om han var från Karlskrona och svaret blev att det var han. På följande fråga, om han hade en bror hemma i Karlskrona som hette Lars, blev även det besannat.

Denna historia har jag nästan själv svårt att förstå. Hade hört om en person som emigrerat till Australien för många år sedan och bodde någonstans på denna stora kontinent. När jag sedan kommer till Australien är den första människan jag träffar just den personen som jag hade hört berättas om flera år tidigare.

Vad han hette i förnamn kommer jag inte ihåg men efternamnet var Hollsten. Han blev själv mäkta förvånad över vårt möte och glad över rapporter från sin ”hemstad”. Vi låg kvar i Adelaide i 2 -3 dygn och han var vänlig att ta med mig för att se det svenska speedway-landslaget som just var i Adelaide för att träna.

När vi lämnade Adelaide hade jag med mig hälsningar till hans mor som var försäljerska på Fisktorget i Karlskrona. Att jag nu nedskriver dessa minnen beror på att när jag mottog medlemsbladet Kaulskroniten nr 1:2016 och får upp sidan 39 ser jag hans mor, fru Hollsten, sittandes vid sitt bord på hörnet av resterna från gamla vackra Saluhallen.

Fru Hollsten hade nära till sin arbetsplats. Hon bodde ca 150 meter upp på högra sidan (fr. Fisktorget) av "Arklimästarebacken".

Då jag återkom till Karlskrona uppfyllde jag uppdraget att gå fram till fru Hollsten och hälsa från hennes son i Australien. Jag såg att hon blev glad och rörd över hälsningen från sonen som jag tror var den äldre i syskonskaran. Det kändes skönt för mig att få överlämna denna hälsning till en mor.

REA

Föreningens första bokrea

Varför?

På grund av förändringar i fastigheten gällande våra lokaler kommer vi att få mindre lagerutrymme och vi måste därför minska vårt boklager. Vi kommer att sälja ut en mängd olika böcker till fantastiska halva priset! När sker då detta?

Onsdagen den 5 oktober klockan 14.00 - 19.00

Onsdagen den 2 november klockan 14.00 - 19.00

OBS! Gäller endast dessa två datum!

Passa på att fynda julklappar!

Internet

Nutida samlares fyndlåda

Jag har alltid haft intresse av att spara udda gamla saker och ta reda på deras historia. För 35 år sedan började jag samla gamla vykort och foton. En vän undrade om jag hade gamla vykort från Karlskrona och erinrade mig att jag hade en låda i bokhyllan med kort jag fått via släkten. Det visade sig att de ca 200 korten var ”bra” och några tom sällsynta. Kompisen fick mina dubletter.

Jag var fast. På den tiden kompletterades samlingen genom byten eller köp från andra samlare, loppis och antik- och samlarmarknader.

Genom mitt engagemang i Föreningen Gamla Carlsrona har passionen utökats till att omfatta saker som har anknytning till flydda tider i Karlskrona. Jag motiverar gärna förvärven med att det kan bli illustrationer i Kaulskroniten eller i våra årsböcker. Speciellt vykort och foton har varit till stor hjälp när medlemstidningen och böcker skall illustreras.

Numera görs de flesta samlarfynden på internet. Auktionsajter som Tradera och Ebay kollas regelbundet.

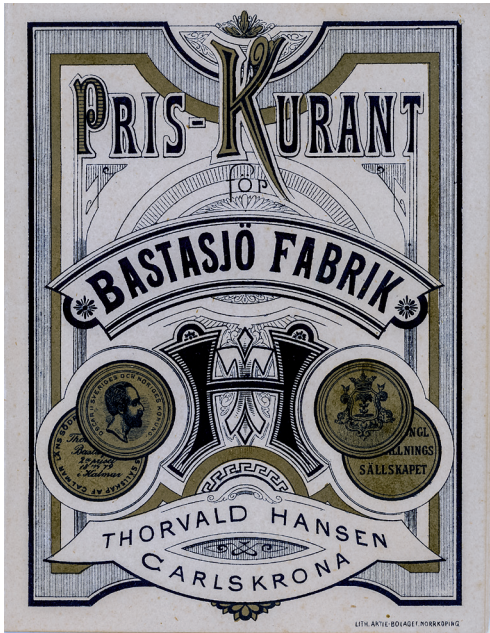
Bastasjö Fabrik.

När en priskurant från Bastasjö Fabrik var till salu på internet var det ett oemotståndigt objekt att förvärva. Fabrik i Bastasjö? Det hade jag aldrig hört talas om. Ett sökande efter information inleddes.

Av priskuranden framgick att det tillverkades såpa, tvål och benmjöl. Ägare var Thorvald Hansen. Internet gav kontakt med släktforskare och hänvisningar till Carlsrona Weckoblad och Blekingeposten. Andra källor blev boken Lösens och Augerums socknar av Clemens Witt tryckt 1865, Lantmäteriet och Blekinge museum.

Vattenkraften i Lyckebyån har nyttjats sedan urminnes tider till sågverk, kvarnar, smedjor o.s.v. Bastasjö låg ju en bra bit från ån, men det visade sig att till hemmanet Bastasjö hörde även mark gränsande till Lyckebyån .En skifteskarta från 1825 visar hur ägoskiftena såg ut. Till Bastasjö hörde ett område vid ån som hette Qvarnlyckan. Thorvald Hansen förvärvade egendomen av sin far J. F. Hansen 1863 och anlade ett oljeslageri på Qvarnlyckan. Kvarnen malde vegetabiliska produkter och pressade ut olja ur dessa. Vid försäljning 1878 av Bastasjö undantogs Qvarnlyckan där Thorvald Hansen fick godkänt namnet Bastasjö fabrik 1880. Qvarnlyckan, Bastasjö nr 50 utgjorde 1/243 del av hela Stamhemmanet Bastasjö. Strax norr härom gränsade Mølletorp 42 även kallat Forsen eller Mariefors mer känt som Mariefors bruk AB. 1884 lämnas en ackordsförslag in om Bastasjö bruk. I 1890 års folkräkning finns familjen fortfarande på egendomen. Thorvald Hansen var även kommunstyrelsens ordförande i Augerum på 1870-talet.

I det följande visas bilder på priskurant, tidningsklipp från Blekingeposten 1878 o 1884, etiketter och ett äldre foto på fabrik Mariefors från Blekinge Museum.

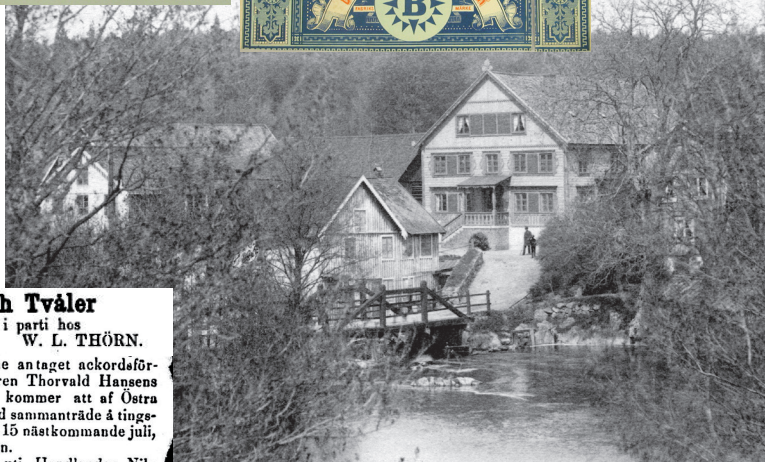

Tvåler.		Hushållstvåler.	
Stängt tvåler.	Kronor.		Kronor.
Enkelt-tvål, pr 1/2	50	Hushållstvåler i lådor om 12 % sortering	
Trätt-tvål, kvit, extra god	50	af följande sorter: Rosen-, Honung-, Gly-	
Rykt tvål, lön	50	cerins, Apselin, Mandel- och Kryddtval-	
do do	50	ettelens i stänger om 1 % eller i lådor	
Sols-tvål	16	om 20 ort.	
Märkt-tvål	55	Qualité N: 1	pr lada 9
Coco-tvål N: 1	60	N: 2	7.50
do N: 2	58	N: 3	6
do N: 3	55	Stämpel af Fabrik	1

102 24 1/2 rekort 1/20 gyll. post.

Ängprepareradt Benmjöl.		Blanksvärta.	
Benmjöl N: 1	pr centnar	Pr. gross.	Pr. damm.
do N: 2	6.75	Kristallblanksvärta i papperspa-	
	6.50	keter om 1/2 eller 1/4 % pr 1/2	80
		Kristallblanksvärta i vacker bren-	
		serade askar af olika storlekar:	
		N: 60	285
		N: 0	20
		N: 0	16
		N: 1	8
		N: 2	6
		N: 3	16
		N: 4	8

102 24 1/2 rekort 1/20 gyll. post.

Såpa och Tvåler
af Bastasjö fabriken i parti hos
W. L. THÖRN.

— Af borgenärerne antaget ackordsför-
slag uti Fabriksidkaren Thorvald Hansens
i Bastasjö konkurs kommer att af Östra
Häradersrätt prövas vid sammanträde å tings-
stället härstädes den 15 nästkommande juli,
klockan tolf på dagen.

När jag hittade detta kuvert och senare flera kort och etiketter väcktes min nyfikenhet. Var låg detta pampiga fabrikskomplex? Stämde teckningen överens med verkligheten? Tobaksfabrikens historia? Bröderna Anton och Ludvig Ruben hade redan 1866 startat fröhandel och importerade färger och kemikalier. 1876 startade de tobaksfabrik. Omfattningen blev stor och 1888 ombildades firman till Rubens Tobaksfabriksbolag. Delägare blev nu en för firman tidigare resande Wilhelm Qvarfort. 1893 blev firman aktiebolag med Anton Ruben som verkställande direktör. Verksamheten växte kraftigt och kom att bli ett av landets största och den 1 januari 1913 uppgick företaget i AB Förenade Svenska Tobaksfabriker. År 1915 blev all tobaksindustri lagd under statsmonopol och fabriken inlöstes av AB Svenska Tobaksmonopolet. Fabriken började byggas 1876 på brödernas tomt vid Ölandsgatan. Deras hem låg i hörnet Drottninggatan 48 - Ölandsgatan. I bilden ovan ser vi hela Ölandsgatans norra sida med boningshuset längst till vänster vid Drottninggatan. Vilka övriga byggnader som ingår i fabriken är oklart.

Tobaksfabriken kom även att användas som kontor och förråd. 1935 inköpte Karlskrona stad fastigheterna för 155 00 kr för att bedriva yrkes- och verkstadsskola i fabriksbyggnaderna. Omfattande ny och ombyggnader gjordes. Det gamla fina bostadshuset på Drottninggatan 48 från 1700-talet revs och här invigdes elevhemmet Vitus 1943.

Göran Mårtensson

Boningshuset Drottninggatan 48. Foto Anton Ruben. Från boken Karlskrona gator&byggnader av William Andersson.

I förgrunden Kaptensgatan, numera borta och till höger Ölandsgatan med tobaksfabriken. Från Bromés Karlskrona 250 år.

Ölandsgatan med verkstadsskola och elevhem. FGC arkiv

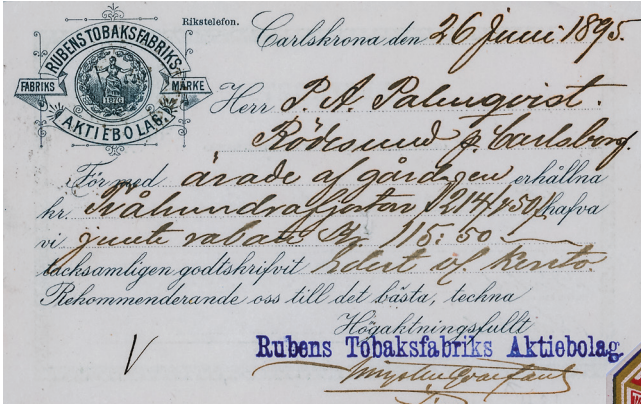

Till vänster är adresssidan på kuvertet med den inledande bilden om Rubens tobaksfabrik. Storlek 150 x 125 mm.

Strax under ett brevkort från 1895 undertecknat av delägaren Wilhelm Qvarfort. Storlek 140 x 90 mm.

Etiketten Rubens paketsnus är 160 x 125 mm
Svalan är 85 x 65 mm och den andra 65 x 50 mm

Krutviken och Acke Borgström

Den mångsidige krögaren och vinkännaren Acke Borgström behöver ingen närmare presentation. Det är i år 50 år sedan han kom till Karlskrona då som hovmästare på Stadshotellet. Från 1966 tog Acke Borgström över den i dag otroligt saknade Krutvikens gästgivaregård. Många är de spännande gäster och kändisar han serverat under åren. Vi avser att publicera hans berättelser under 2017.

Redaktören

Överst en vinterbild från Krutviken och till vänster Acke Borgström tillsammans med dåvarande landshövdingen Camilla Odhnoff.

Senaste nytt - från förr

Av Ingemar Fredriksson

Föreningen Gamla Carlskrona
Årsbok 2016

Årsbok 2016 kommer med spännande nyheter från förr av vår kunnige Karlskronakännare Ingemar Fredriksson. Personer, händelser och platser beskrivs och illustreras med unika bilder. Titlar som Sockerbruket Concordia, Söderström, och Gatorna som försvann. Som vanligt presenteras boken 1:a advent.